

Architectuurcentrum Twente van 2015 naar 2016

In dit jaaroverzicht 2015 geven wij u een beeld van de inhoudelijke activiteiten van het Architectuurcentrum Twente in het verslagjaar. Er is door de medewerkers en vrijwilligers van het architectuurcentrum in 2015 hard gewerkt om een gevarieerd en samenhangend programma op het brede gebied van ruimtelijke kwaliteit te organiseren. Het grote aantal bijeenkomsten, de publieke opkomst en de waardering voor het gebodene stemmen tot tevredenheid.

Het aantal volgers van socialmedia van het Architectuurcentrum Twente laat een bescheiden groei zien.

In de nabije toekomst zal extra inzet worden gepleegd om deze vormen van communicatie, vooral gewaardeerd door een jonger publiek, nog beter tot hun recht te laten komen.

Mede hierdoor pogen we een betere balans te krijgen in de leeftijdsopbouw van de regelmatige bezoekers van onze bijeenkomsten en evenementen.

Helaas was het jaar 2015 in financieel opzicht geen goed jaar. De trend van negatieve exploitatie-resultaten kon, ondanks vele inspanningen, niet doorbroken worden. Het bestuur heeft daarop besloten om in 2016 de inspanningen om de subsidie-inkomsten te vergroten, om het aantal en de omvang van de bijdragen van instellingen en sponsoren te vermeerderen en om tegelijkertijd sommige programma-onderdelen (met name de AcT-Forum-Café avonden) in samenwerking met bedrijven op commerciële basis vorm te gaan geven, extra te stimuleren.

Reorganisatie van de bureausamenstelling was een onvermijdelijk gevolg van deze beleidswijziging. Mede doordat de éénmalige kosten van deze reorganisatie ten laste van de exploitatierekening 2015 zijn gebracht is het exploitatietekort over het boekjaar 2015 uitgekomen op € 43k negatief.

Het exploitatietekort is ten laste van het eigen vermogen gebracht dat daarmee uitkomt op € 90k.

Inhoudelijk is de samenwerking met de kennisinstellingen (Saxion Hogescholen, AKI|Artez Hogeschool voor de kunsten en Universiteit Twente verder uitgebouwd. Voor de bijdragen van onze subsidiënten (met name het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en de gemeente Enschede) en sponsoren zijn wij hen zeer erkentelijk. Opnieuw is in 2015 bewezen dat een instituut als het Architectuurcentrum Twente alleen kan bestaan door de grote inzet en het enthousiasme van een omvangrijke groep vrijwilligers, met name vanuit de programmaraad. Een woord van grote dank aan hen is wederom zeer op zijn plaats.

Annerie Bemthuis *voorzitter*

Peter van Roosmalen *coördinator*

Projecten en activiteiten

<i>2015</i>	<i>titel / onderwerp</i>	<i>soort activiteit</i>
18 februari	Na werktijd: herbestemming leegstaande kerken	presentatie / discussie
01 april	AcT-Forum-Café #1: de Fiets	café-avond
07 april	Rondleiding nieuwbouw MST-Enschede	excursie
09 april	Na werktijd: herbestemming leegstaande boerenerven	presentatie / discussie
13 mei	AcT-Forum-Café #2: de Stad	café-avond
20 mei	Erfgoedbeleid in Enschede	startbijeenkomst
21 mei	Saxion StadsLAB kenniscafé	overdracht Generator
28 mei t/m 7 juni	Expo Actieve gebouwen	tentoonstelling
29 mei	Bezoek Münster-Osnabrück	excursie
10 juni	AcT-Forum-Café #3: Kunst in openbare ruimte	café-avond
18 juni	Na werktijd: herbestemming leegstaande scholen	presentatie / discussie
28 juni	Beginjaren Piet Blom	lezing
15 sept. t/m 20 okt.	'Smalle beurs-kleine huisjes'	prijsvraag
17 september	Bezoek Westbeemster en Amsterdam	excursie
24 september	'Smalle beurs-kleine huisjes'	inspiratieavond
30 september	AcT-Forum-Café #4: Twentse architecten	café-avond
15 oktober	Jonge Ontwerpers #8	presentatie
28 oktober	AcT-Forum-Café #5:Feeding the city	café-avond
6 nov. t/m 28 jan.	'Smalle beurs-kleine huisjes'	tentoonstelling
14 nov. t/m 14 dec.	Geslaagd Ontwerp #17	tentoonstelling
18 november	AcT-Forum-Café #6:Geslaagd Ontwerp	café-avond

Bevordering van bewustwording van ruimtelijke kwaliteit is de algemene doelstelling van het Architectuurcentrum Twente.

Het architectuurcentrum wil deze doelstelling bereiken door:

- het bevorderen van de publieke belangstelling voor zaken, de gebouwde omgeving betreffende.
- het stimuleren van innovaties bij het oplossen van ruimtelijke vraagstukken.
- het bevorderen van kennisverdieping en talentontwikkeling.

Deze geformuleerde subdoelen zijn in 2015 bij de diverse programma-onderdelen volledig tot hun recht gekomen.

In tegenstelling tot voorgaande jaren is in 2015 vooral ingezet op het vergroten van de publieke belangstelling.

De introductie van de café-avonden is daar een geslaagd voorbeeld van. Deze avonden zijn laagdrempelig van opzet en gelardeerd met muziek en poëzie. De onderwerpen sluiten aan bij actuele gebeurtenissen die op enigerlei wijze verband hebben met ruimtelijke kwaliteit. Keerzijde van deze beleidswijziging is dat in 2015 is afgezien van projecten die een langere periode overbruggen en die diepergaande studies vergen, die veelal buiten het gezichtsveld van het grote publiek plaats vonden. Overdracht van het 'Generator'project, waarbij geprobeerd wordt om met een frisse blik vastgelopen stedenbouwkundige ontwikkelingen nieuw leven in te blazen, aan het StadsLAB van Saxion Hogescholen, is daar een voorbeeld van.

In totaal hebben ruim 1.000 bezoekers de bijeenkomsten (buiten de exposities) bezocht. De tentoonstellingen (gedeeltelijk georganiseerd in leegstaande etalages in de binnensteden) hebben tenminste 1.500 bezoekers getrokken.

Architectuurcentrum Twente bereikt zo'n 2.500 adressen via gerichte emailberichten. De activiteiten van het architectuurcentrum op socialmedia (Linked-In, Facebook en Twitter) kent zo'n 2.000 volgers.

De prijsvraag inzake 'Smalle beurs, kleine huisjes' één van de grotere programma's

in 2015, had landelijke uitstraling, en werd georganiseerd in samenwerking met dagblad TCTubantia. (De afsluitende avond met prijsuitreiking was op 28 januari 2016) De twee-wekelijkse column 'boven het maaiveld' uit hetzelfde dagblad, over geslaagde en minder geslaagde architectuur in oost Nederland, is eveneens te lezen op de website www.architectuurcentrumtwente.nl.

De agendering en verslaglegging van de door het architectuurcentrum te organiseren evenementen en het activiteitenarchief zijn eveneens op deze website te vinden.

Meer dan ooit steunt Architectuurcentrum Twente op de vrijwillige inzet, bijdragen en ondersteuning van velen. Een woord van grote dank en waardering aan deze groep is dan ook zeer op zijn plaats.

Financieel

Al enige jaren staat de exploitatie van het Architectuurcentrum Twente onder druk. De subsidie- en sponsorinkomsten nemen voortdurend af. Door te bezuinigen op de uitgaven konden de onvermijdelijke tekorten binnen de perken worden gehouden.

De in het verleden gespaarde reserves maakten het mogelijk om het werk van het architectuurcentrum te continueren. Door versterkt in te zetten op het vergroten van de publieke belangstelling is in 2015 getracht om de inkomsten van het Architectuurcentrum Twente te vergroten.

Het aantal georganiseerde evenementen en de publieke belangstelling hebben in 2015 op een hoger niveau gelegen dan voorgaande jaren. Helaas is de beoogde inkomsvrhoging niet gerealiseerd.

De gehoopte verhoging van subsidie-inkomsten vanuit (semi-)overheidsinstellingen zijn door de bezuinigingen bij gemeenten, regio en provincie niet tot standgekomen.

Wooncorporaties hebben laten weten dat zij vanwege gewijzigde overheidregelgeving

Het Programma

m.b.t. hun sponsorbeleid niet meer als voorheen kunnen ondersteunen. Helaas hebben wij ook door faillissementen een aantal bedrijven als sponsor moeten afschrijven.

Het bestuur van het Architectuurcentrum Twente heeft zich in de loop van 2015 dan ook genoodzaakt gezien om de exploitatie van het centrum op een andere wijze in te richten. De focus zal meer dan voorheen op exposure, op het bereik van meer en een groter publiek, in combinatie met financiering door commerciële partijen zijn gericht.

Deze wijziging heeft tot gevolg gehad dat samenstelling, invulling en werkwijze van het bureau van het Architectuurcentrum Twente veranderd is.

De functie van coördinator, met name belast met voorbereiding en uitvoering van de programmering, is teruggebracht van een bijna full-time functie naar 0,55 fte. De functie van zakelijk leider is tegelijkertijd opgewaarderd.

In de persoon van Ton Hardick (eerder secretaris/penningmeester van het bestuur van het architectuurcentrum) wordt deze functie opnieuw inhoud gegeven met de nadruk op het genereren van financiële ondersteuning vanuit (semi-) overheidsinstellingen en bedrijven. Han Hannink, zakelijk leider a.i. tot 31 januari 2016, is toetreden tot het bestuur van het architectuurcentrum.

Met inbegrip van de reorganisatiekosten moest het boekjaar 2015 worden afgesloten met een negatief saldo van € 43 k. Het resultaat werd ten laste gebracht van het eigen vermogen van de stichting.

In chronologische volgorde heeft het programma 2015 van het Architectuurcentrum Twente uit de volgende onderdelen bestaan.

18 feb. Na Werktijd herbestemming leegstaande kerken

Met 100 bezoekers is de tot architectenbureau getransformeerde voormalige Bethlehemkerk in Hengelo volledig bezet. Architect **Gooike Postma** vertelt hoe hij deze kerk respectvol en subtiel heeft omgebouwd tot een heerlijk kantoor. Moderator **Evert Jan Krouwel** schetst vervolgens de omvang van het immense probleem. Thans zijn er nog 371 kerken in Twente in hun oorspronkelijke functie in gebruik. Er zijn scenario's dat er daarvan uiteindelijk 30 overblijven. (gemiddeld sluiten er in onze regio 2 kerken per week). Architectuurhistoricus **Dirk Baalman** gaat in op de vraag hoe ernstig het probleem is, en wat we kunnen doen met de leegkomende gebouwen. Hij hanteert daarbij de **M.M.U.S.** sloopladder (**M**onumenten sloop je niet; waar de **M**arkt van houdt, sloop je niet; waar **U**itstel mogelijk is, zoek je naar tijdelijke invulling; de rest **S**loop je). Niet slopen betekent: nieuw programma voor het gebouw introduceren. Een goed gebruik van de sloopladder impliceert een goed functionerend monumentenbeleid. Een dergelijk beleid op gebouwniveau gaat er van uit dat een gebouw de optelsom is van vastgoed ('de stenen') en de ruimtelijke kwaliteit. Ruimtelijke kwaliteit bestaat dan weer uit de optelsom van gebruikswaarde en belevingswaarde en toekomstwaarde (de actuele boekwaarde is daarbij niet relevant).

Architect **Ronald Olthof** (LKSVD-architecten) vertelt over zijn ervaringen inzake een tweetal geslaagde projecten. De kerk van Haarlo bouwde hij om tot zijn eigen woonhuis, een kerk in Hengelo werd een (Dalton)basisschool (en winnaar van de Gouden Piramide 2010)

Walter Oude Egberink (L&O architecten) heeft zich samen met bureau Reliplan gespecialiseerd in het herbestemmen van leegstaande kerkgebouwen. In zijn verhaal komen een aantal geslaagde en minder geslaagde voorbeelden naar voren.

1 apr. AcT-Forum Café #1 De fiets

Het begin van hopelijk een langjarige traditie.

Een belangwekkend thema wordt door kundige inleiders op een prikkelende wijze voor het voetlicht gebracht. Tussendoor is er poëzie en muziek. Vaste moderator van de café avonden is **Symone de Bruin**. Dichteres **Regine Hilhorst** gaat optreden als 'huisdichter' en vanavond verzorgt het trio **Julian Bohn** het muzikale intermezzo. Achtereenvolgens krijgen **Stephan Bendiks** (Artgineering), **Basten Leijh** (Leijh Industrial Design) en **Michiel de Wit** (project.hif = hoogwaardige innovatieve fietsenstalling) de gelegenheid hun visie over fiets en maatschappij naar voren te brengen.

De spraakmakende nieuwbouw van Medisch Spectrum Twente in het centrum van Enschede nadert zijn voltooiing. De belangstelling voor de excursie o.l.v. de ontwerpers van **IAA-Architecten** is dermate groot dat we helaas een aantal mensen moesten teleurstellen.

9 apr. Na Werktijd herbestemming leegstaande boerderijen

De deel van het boerenbedrijf van de familie Verveld op het erve Derkink is tot op de laatste stoel bezet als moderator **Evert Jan Krouwel** welkom heet.

Als eerste krijgt gastheer **Hendrik Jan Verveld** het woord. Verveld (de 25 ste generatie op deze plek) schetst kort de meer dan 600 a 700 jarige geschiedenis van het erve Derkink. Er zijn nu geen opvolgers meer die het boerenbedrijf willen voortzetten, en de familie kijkt nadrukkelijk naar een herbestemming.

Anneke Coops (Oversticht) belicht in haar bijdrage de recente ontwikkelingen en de waardering daarvan. 'Rood-voor-rood' is achterhaald. Het programma 'Twentse Kracht' zet in op kleinschalige, creatieve transitie. Sloop is geen vies woord. Het kan (letterlijk) ook 'lucht' geven (en her te gebruiken bouwmaterialen)

Renze van Och (instituut Alterra) vult aan met cijfers (landelijke leegstand VAB 15 mio m2, Overijssel 3,9 mio m2). De voortdurende vraag is of het een probleem is, en zo ja, of het een collectief of een individueel probleem, een economisch of sociaal-maatschappelijk probleem is? Hoe dan ook, er zijn alleen maatwerkoplossingen denkbaar.

Vervolgens vertelt **Albert Schimmel-**

penninck (landgoed Twickel) over het beleid van Twickel, en laat Judith Toebast (RCE, Rijksdienst Cultureel Erfgoed) zien hoe omvangrijk de opgave is, wat het rijksbeleid is en hoe dat verschuift van objectgericht naar gebiedsgericht.

13 mei AcT-Forum Café #2 De stad

Moderator **Symone de Bruin** geeft aan dat we vanavond stil willen staan bij de stad, in al zijn betekenissen van het woord. Poëzie is er van **Regine Hilhorst**, de cellisten **René Geesink** en **Anne Sophie Fransen** verzorgen de muzikale inbreng.

Als eerste neemt **Olaf van de Wal** (De Key, Platform 31, Agenda Stad van BiZa) ons mee in actuele ontwikkelingen.

Invloed van de stad neemt toe, strakke planologie is 'out', groei is 'out', kleine organische ontwikkelingen en maatwerk op basis van concrete programma's zijn 'in'.

De burger heeft 'challenge' recht, economische- en sociale waardecreatie gaan hand in hand.

De Enschedese stadsbouwmeester **Rob Hendriks** gaat in op zijn rol. Dit is vooral meedenken en mee-adviseren. Rob beschrijft het proces aan de hand van de verbeteringen van de Haverstraatpassage.

In Twente is samenwerking tussen de grote steden een must, 'kannibaliseren' is geen optie.

Tenslotte laat ondernemer **Ivo Meijerink** (multiwinkel Upperside) zien dat met een gezond stuk opportunisme en met 'gewoon doen', verrassende resultaten te behalen zijn.

20 mei Erfgoedbeleid in Enschede

Gezamenlijk met anderen heeft het Architectuurcentrum Twente het initiatief genomen om krachten met betrekking tot een succesvol erfgoedbeleid in Enschede te bundelen. **Het Forum Erfgoed Enschede (FEE)** beleeft vanavond zijn aftrap.

Gespreksleider is **Hans de Gruil**, die in Hengelo de stichting Erfgoed Hengelo heeft opgericht, heet welkom en leidt in.

Achtereenvolgens komen aan het woord: uitgever **Paul Abels**, die recent een boek

over de cultuurhistorie van het Lonnekerland (driehoek Hengelo-Oldenzaal-Enschede, met oa. het vliegveld Twente) heeft uitgegeven.

Jan Astrego (oud stedenbouwkundige, lid bestuur SHSEL, voorzitter Museum Buurt Spoorweg) focust vooral op het recente verleden (na WO2), **René Vossebeld**

(cultuurhistoricus) vraagt herkenning, erkenning en waardering voor de 3 periodes in de ontwikkeling van het vliegveldgebied.

Bert Haer (gemeente-ambtenaar Enschede, monumentenloket) vertelt over het actuele beleid van de gemeente Enschede m.b.t.

erfgoed en monumenten. **Joep van Aaken** (thans ADT = ontwikkeling vliegveldterrein, eerder herbouw Roombeek) geeft aan de hand van concrete voorbeelden aan wat het speel- en spanningsveld is tussen wat economisch exploitabel is, en historisch-cultureel gewenst.

Tenslotte geeft **Karel Loeff** (erfgoedvereniging Heemschut) aan wat het belang is van een deugdelijk erfgoedbeleid, hoe de historische ontwikkeling hiervan vorm heeft gekregen, en wat de verwachtingen voor de toekomst zijn. Conclusie: de gemeenten zijn aan zet!

De gespreksleider sluit af met de conclusie dat avonden als deze zeer zinvol zijn, en dat een goed erfgoedbeleid met een open communicatie met allen een noodzaak is.

21 mei Saxion stadsLAB Kenniscafé

Deze bijeenkomst staat voornamelijk in het teken van de overdracht van 'de Generator' van het Architectuurcentrum Twente naar de studenten van het stadsLAB van Saxion Hogeschool te Deventer.

'De Generator' is een door het architectuurcentrum ontwikkelde tool voor stilliggende gebiedsontwikkelingen, vastgelopen planprocessen, ongebruikt erfgoed en braakliggende terreinen. Aan de hand van uitgewerkte voorbeeldprojecten worden de te onderscheiden fases bediscussieerd, waarna de projectvorm officieel wordt overgedragen.

2016 bestuur, programmaraad en bureau

Samenstelling per 1 januari (ged. 1 februari) 2016

bestuur

Annerie Bemthuis-Langezaal	voorzitter
Han Hannink	secretaris/penningmeester
Rob Dieleman	lid
Jan Salverda	lid
Raimond Bartelink	lid
Ruud van der Koelen	lid, namens de programmaraad
Hans van den Dobbelsesteen	lid, namens de programmaraad

programmaraad

Ruud van der Koelen	architect te Enschede, voorzitter
Harry Abels	architect te Enschede en Amsterdam
Rob Beerkens	architect te Hengelo en Rotterdam
Diele Biemold	adviseur strategie en beleid gemeente Hengelo
Rosanne Bommartini	interieurarchitect te Enschede
Tom Brughuis	beleidsadviseur gemeente Enschede
Anneke Coops	landschapsdeskundige te Enschede
Hans van den Dobbelsesteen	architect te Hengelo
Albert Fien	stedenbouwkundige te Almelo
Hein Geerdink	architect/docent te Enschede
Sander ter Harmsel	architect te Hengelo
Joop Hoogeveen	adviseur ruimtelijke kwaliteit te Hengelo
Marlieke Janssen	adviseur vergunningen Amsterdam/Deventer
André Jekel	architect te Hengelo
Paul van der Jeugd	architect te Enschede
Patrick Kalma	architect te Zwolle
Ronald Olthof	architect te Hengelo
Lidy Roemaat	grafisch vormgever te Enschede
Wanda Roskam	stedenbouwkundige gemeente Almelo
Stephan Schorn	landschapsarchitect te Nijverdal
John Slot	stedenbouwkundige te Enschede
Peter Timmerman	Studium Generale UT
Robert Wienk	stedelijk ontwerper te Hengelo
Michiel Wolvenne	architect te Enschede
Erik Workel	architect te Enschede
Marieke Blanken	)
Mirre Kokkeler	) bestuur BNA-regio Twente
Richard Brok	)

bureau

Peter van Roosmalen	coördinator, 06 109 209 43
Ton Hardick	zakelijk leider, 06 115 161 41
Dick ten Kate	administrateur
Marlieke Janssen	website, nieuwsbrief, social media
Inge Jonkman	website, nieuwsbrief, social media
Biagina Principato	free-lance, projectmedewerker

Architectuurcentrum Twente   telefoon 053 483 7985
adres   CeeCee Center, Brouwerijstraat 20, 7523 XD Enschede (3e etage)
e-mail   info@architectuurcentrumtwente.nl
www   architectuurcentrumtwente.nl

28 mei t/m 7 juni Actieve gebouwen expositie

In leegstaande etalages van het winkelcentrum aan het Brouwerijplein verzorgt het architectuurcentrum tijdens de 2e Twente Biënnale een expositie van voorbeelden van actieve gebouwen.

Een viertal actiethema's worden onderscheiden:

- RE-use (donorarchitectuur, gebouwen die meer geven dan ze zelf nodig hebben)
- RE-duse (autarkische architectuur, gebouwen die zelfvoorzienend zijn)
- RE-cycle (recycle architectuur, hergebruik staat centraal)
- RE-grow (groene architectuur, integratie met groen staat centraal).

Van elk thema worden een viertal spraakmakende voorbeelden geëxposeerd en uitgewerkt)

29 mei excursie Osnabrück en Münster

Om klokslag 8 uur vertrekt de volle bus naar Osnabrück waar eerst het 'Kaffeehaus' van 3deluxe-architecten bekeken wordt waarna we, na een wandeling door de binnenstad, het Haase Haus, van MAS architecten te Hengelo bekijken.

10 juni Act-Forum Café #3 Kunst in openbare ruimte

De betekenis van Kunst in de stad kent vele facetten, die veelal onderschat worden. Vanavond hebben we het daar over, afgewisseld door de poëzie van **Moes Wagenaar** en de saxofoon van **Niels Bijl**. Als eerste geeft **Symone de Bruin** het woord aan **Ankie Boorsma**, extern adviseur van de gemeente Enschede op het gebied van beeldende kunst. Ankie's verhaal laat duidelijk de sporen zien die de economische crisis trekt in de budgettaire ruimte voor de beeldende kunst. Enschede heeft de afgelopen tijd ingezet op geïntegreerde beeldende kunst op nieuwe zichtlocaties. Dat is een somber vooruitzicht, want wat als de huidige projecten klaar en opgeleverd zijn? Er zijn nauwelijks nieuwe plannen en er is vrijwel geen budget meer.

Aan de orde komen: 'Vortex' op het Willem Wilminkplein (Jeroen Doorneweerd, inmiddels gereed), Koningsplein (Arne Quince, in uitvoering) en Van Heektunnel (verbinding parkeergarage en nieuwbouw MST (in uitvoering).

Vanuit de zaal wordt aangegeven dat het 'meeliften' niet goed is. Kunst behoort het primaat te hebben.

In Münster staan het Westfälisches-Landesmuseum für Kunst und Kulturgeschichte (architect Volker Stab), de Diözesanbibliothek (architect Max Dudler) en de prachtig gerestaureerde St. Paulus Dom (architect Stefan Schopmeyer) op het programma.

Moe maar voldaan zijn we om 19.00 uur terug op ons vertrekpunt.

Vervolgens komt **Kees de Groot**. ('mr. Planet Art') aan het woord. Kees organiseert festivals o.a. Gogbot en Twente Biënnale. Kunst verandert door voortschrijdende technologie. Gaming is ook kunst. Festivals zijn tijdelijk, maar dat zijn de contactmoment met welke kunst dan ook altijd! Kunst langs economische meetlatten te leggen is niet juist. Volgens Kees kan het merk 'Roombeekcultuurpark' nog veel meer groeien. Vanuit de zaal: kunst is een zeer belangrijke pijler voor een goed maatschappelijk en economisch vestigingsklimaat.

Tenslotte gaat **Marina Eenschoten**, ontwerpster bij de gemeente Enschede, in op de concrete wijze van een geïntegreerde projectaanpak. Marina beschrijft het proces van het Koningsplein. Met respect voor elkaar en veel overleg kan er iets moois ontstaan. Voor de financiering is ook een beroep gedaan op private bijdragen.

kunst in de openbare ruimte
Koningsplein Enschede

18 juni Na Werktijd herbestemming leegstaande schoolgebouwen

Moderator **Evert Jan Krouwel** heet welkom op een erg passende lokatie. De oude gymzaal van de Plein-West-Indië school in Enschede, onlangs door particulieren aangekocht om te worden omgebouwd tot meerdere woningen.

Als eerste krijgt gastvrouw **Judith Lansink** het woord.

Zij schetst het aankoop en ontwerp proces tot op heden, inclusief alle problemen die zich daarbij voordoen.

De feitelijke (grote) verbouwing moet nog beginnen, maar inmiddels wonen twee gezinnen (waaronder Judith) in het pand. De details van alle ins-en-outs komen later op de avond uitgebreid aan de orde, evenals een rondleiding door dit karakteristieke gebouw dat deel uitmaakt van een prachtig stedenbouwkundig ensemble.

Esther Bleumink (bct-architecten, ingenieurs&adviseurs) gaat in op voorbeelden uit haar praktijk. Aan de hand van cijfers uit de Achterhoek, waar de krimp van de bevolking manifest is, schets Esther de opgave die voor het hele land nog voor ons ligt. (met ook hier weer de principiële keuze: herbestemmen of slopen?).

De eerder in deze serie opgevoerde (sloop) ladder M.M.U.S. is ook hier van toepassing. Zaken als energiegebruik, maar ook de beschikbaarheid en bruikbaarheid van buitenruimtes, worden bij de keuzes steeds belangrijker.

Esther schetst proces en product aan de hand van aantal voorbeelden.

Ludwin Budde (Platform Initiatief Tijdelijkheid) verbreedt de focus richting de landelijke trends en gaat in op enige smaakmakende grote projecten in Den Haag, Groningen en Doetinchem. Tenslotte gaat **Judith Lansink** in detail in op haar plannen met de Plein-West-Indiëschool. De avond wordt besloten met de rondleiding door het pand, die haar interessante plannen kracht bij zet.

28 juni. Piet Blom, 'het begin'. Prof. dr. **Francis Strauven**, emeritus hoogleraar architectuur te Gent, gaat in op het ontstaan van het Structuralisme in Nederland, op de geestelijke vader van deze stroming Aldo van Eyck, en op de wijze waarop het werk van Piet Blom hierdoor gevormd en beïnvloed is.

Deze avond wordt georganiseerd in wijkcentrum De Tempel, onderdeel van De Kasbah, het markante woningbouwproject van Blom in de Hengelose wijk Groot Driene. Deze lezing vormt voor het Piet Blom museum (gevestigd in De Kasbah) de opmaat tot een serie tentoonstellingen en lezingen over werk en gedachtengoed van Piet Blom.

15 sept. t/m 28 jan. Smalle beurs - kleine huisjes

- 15 sept. t/m 20 okt. **de prijsvraag**
- 24 sept. **de inspiratieavond**
- 6 nov. t/m 28 jan. **de expositie**
- 28 jan. **de slotavond met prijsuitreiking**

In de VS wint de 'Tiny House Movement' steeds meer aan populariteit en ideeën. Het gaat niet alleen maar om kleine huisjes, het gaat veelal om een eigen levensstijl, creativiteit en betaalbaarheid, geënt op het besef dat ruimte en grondstoffen beperkt zijn.

I.s.m. TCTubantia organiseert het Architectuurcentrum Twente een vrije

ontwerpwedstrijd voor zowel amateurs als voor professionals op het gebied van kleine huisjes. Het kan gaan om ongewone woonvormen, of om bijzondere materiaaltoepassingen, zonder rem van (knellende) voorschriften.

De inspiratieavond bij AKI Artez Hogeschool is goed bezocht.

Moderator **Robert ten Dam** (architect) leidt het fenomeen 'tiny houses' in. Vervolgens wordt de film 'tiny, a story about living small' getoond. Duidelijk is dat 'tiny' niet alleen betrekking heeft op huizen. het past in een grotere trend, die naast de zoektocht naar 'basics' ook flexibiliteit hoog in het vaandel heeft staan.

Dimka Wentzel is aanwezig om zijn zelfgebouwde, mobiele kleine huis te tonen. **Lena en Laurens van der Wal**, oprichters van buro Walden, het kenniscentrum inzake kleine huizen, schetsen de geschiedenis en ontwikkeling. Walden onderscheidt drie categoriën: micro, tiny en small.

Tal van tips en tricks voor het ontwerpen van een (eigen) klein huis komen voorbij. **Marjolein Jonker** is vurig pleitbezorgster van een eigen klein huis. Binnenkort hoopt zij zich voorgoed te vestigen in een eigen klein huis, waarbij zij een grote eigen inbreng bij het ontwerp heeft gehad. Op haar website zijn de vorderingen, moeilijkheden en mogelijkheden goed te volgen. Tenslotte licht **Ruud van der Koelen** (architect, lid programmaraad architectuurcentrum) de prijsvraag toe. De ontwerpen moeten op 20 oktober zijn ingediend.

Uiteindelijk blijkt dat er 51 deelnemers uit het gehele land een ontwerp (incl. maquette) hebben ingezonden. De ingediende ontwerpen werden van 6 t/m 8 november geëxposeerd op het Frankensteinfestival in de Enschedese Performance Factory. Vervolgens is de tentoonstelling verhuisd naar enige leegstaande etalages in het winkelcentrum De Zuidmolen. Het einde van de expositie was op 28 januari 2016. Op die datum werden eveneens de prijswinnaars bekend gemaakt tijdens de slotmanifestatie.

17 sept. Westbeemster - Amsterdam excursie

De goedgevulde bus vertrekt om 07.30 uur richting Westbeemster waar de nieuwe CONO kaasmakerij (architect Bastiaan Jongerius) wordt bezocht.

Daarna is Amsterdam-noord aan de beurt, met een bezoek aan De Ceugel, de voormalige scheepswerf aan het IJ.

Na oversteek met de pont worden de vele aanpassingen en wijzigingen aan en nabij Amsterdam Centraal Station bekeken om tenslotte te eindigen bij de Foodhallen (helaas moest het bezoek aan de Oosterpoort uitvallen, vanwege een lekke band van de bus).

Het was ruim 23.00 uur toen het gezelschap weer in Twente terugkeerde.

30 sept. AcT-Forum Café #4 Twentse architecten

Het podium is vanavond voor enige architecten uit eigen streek die iets vertellen over hun werk en ervaring. Moderator **Symone de Bruin** vat het zo samen: 'hoe bouw je een thuis?' De poëzie is wederom van **Regine Hilhorst**, de muziek van all-round musicus **Tim de Man**.

Marco Matic, architect bij IAA-architecten werkt aan vele uitlopende gebouwen. Zijn verhaal gaat over de nieuwbouw van de stadscampus van Saxion in Enschede, de uitkijktoren langs snelweg A1 in Hengelo en de passie van Marco nl. skaten.

Vanuit die passie laat Marco zijn ontwerp zien voor een in het landschap ingepaste skate-accomodatie in Hengelo.

Ruud van der Koelen (Van der Jeugd architecten) gaat in op de recent opgeleverde villa Zwartz, een strakke nieuwbouw op een 'waanzinnige' plek in het buitengebied tussen Enschede en Losser. Een moderne nieuwbouw op een dergelijke lokatie is een novum. Het ontwerp omvatte niet alleen de nieuwbouw, maar ook de inrichting.

Wieteke Nijkraake en **Jorrit Noordhuizen** (samenwerkend in bureau NOHNIK) vertellen vervolgens over een aantal door hen ontworpen projecten. Wieteke is

voornamelijk met gebouwwormgeving bezig, Jorrit met landschapsinrichting. Aan de orde komen het project 'de Watermaker', het bezoekerscentrum Kinderdijk, de ombouw van poppodium Tivoli en het dilemma van economische groei versus ecologische bescherming van IJland.

15 okt. Jonge Ontwerpers #8

Een vertrouwd onderdeel van het jaarprogramma van het Architectuurcentrum Twente, dit keer georganiseerd in de nieuwe stadscampus Van Saxion Hogeschool in Enschede. **Dorothee Loorbach** presenteert deze avond.

Product designer **Floor Nijdeken** geeft zijn motieven, passie en angsten prijs. Hij hoopt binnenkort een eigen 'sociale meubellijn' te presenteren. Zijn borduurtafel is inmiddels een groot succes.

Architect **Ruben ter Harmsel** heeft ervaring opgedaan bij Duitse architectenbureaus en met een eigen bureau in Nederland. Ruben onderstreept het belang van samenwerking bij projectrealisatie. Zijn credo:

'Creatievelingen hebben hun tools niet voor niets gekregen. Doe daar wat mee!'

Modeontwerpster **Heleen van Rees** heeft meerdere succesvolle collecties ontwikkeld en doorontwikkeld. Zij past bijzondere technieken toe, o.a. fusion (lijm)techniek. De textuur van de stoffen laat zij terugkomen in ontwerpen voor wandbekleding en interieurobjecten. Haar atelier heeft zij inmiddels terugverhuisd van Londen naar Hengelo. Zij streeft naar verkooppunten in de mode-hotspots Londen, Parijs, Turijn en Dubai.

Tenslotte komt landschapsarchitect **Pim Kupers** aan het woord. Pim is (mede) winnaar van 'de groene fabriek', het plan om de bedrijven- en industrieterreinen in de stedendriehoek Apeldoorn-Deventer-Zutphen volledig energieneutraal te maken in 2030. Stads- en landschapsinrichting zijn hierbij belangrijke elementen.

Afrondend komt Dorothee Loorbach tot de conclusie dat alle vier jonge ontwerpers een grote passie en ambitie hebben op hun vakgebied. Allen omarmen het vakmanschap en de samenwerking in en met competente, vakbekwame teams. Samen leuke projecten maken, daar gaat het om.

28 okt. AcT-Forum Café #5 Feeding the city

Ons dagelijks voedsel (voor een stad als Enschede ca. 150 ton) wordt vanuit de hele wereld aangevoerd. Kan dat niet anders? Presentatrice **Symone de Bruin** opent de avond met een schets van dit kader.

Wederom zijn **Regine Hilhorst** aanwezig voor de poëtische inbreng en zal contrabassist **Wilton Jongmans** de muziek verzorgen.

Bedrijfs- en milieukundige **Willem Kruidhof** (Trends&Concepts) heeft het concept Feeding the City bedacht. Het koppelt een circulair gemaakte voedselketen aan de regionale economie en de regionale landschapsinrichting. Een win-winsituatie voor velen, met een boost voor de regionale werkgelegenheid.

Landschapsarchitect **Pieter Veen** (Circular Landscapes) licht de plannen toe onder de noemer: 'nieuwe voedselbeleving, nieuwe voedsellandschappen'. Er is thans een grote onbalans in regionale productie en consumptie van voedsel/landbouwproducten. Een doel is om in 2020 15 % van de voedselconsumptie uit streekproducten te laten bestaan en om landbouw mee te laten doen in cross-overs met hightech materials. Diversificatie met (kleinere) circulaire economieën is de ontwikkelingsrichting, er is geen plaats meer voor grootschaligheid en ver doorgevoerde specialisaties.

Jan Loohuis was tot drie jaar geleden financieel adviseur. Inmiddels heeft Jan een goedlopende winkel in streekproducten opgebouwd in Borne. Zijn dienstenpakket straalt beleving uit. (bijv. het 'kratje gezond van Twentse grond'). Jan zijn droom is de vestiging van regionale 'foodfactories', tevens distributiecentra, in (aanwezige) erfgoedpanden.

Jelle Hidma is van cameraman kleinschalige veeboer geworden. Door controle van de hele keten is Jelle in staat om een optimale vleeskwaliteit te bieden.

14 nov. t/m 14 dec
Geslaagd ontwerp #17

Geslaagd Ontwerp 2015

Opnieuw een succesnummer. Net afgestudeerde vormgevers tonen hun afstudeerwerk en vertellen over hun ambities en motieven. De expositie toont eindexamenwerk van talentvolle ontwerpers, die een ontwerpopleiding in oost Nederland hebben afgerond. De ontwerper en/of het werk hebben op enigerlei wijze een binding met Twente.

Een leegstaande winkel in het Zuidmolenwinkelcentrum is dit jaar plaats van handeling. De openingsmanifestatie wordt gepresenteerd door **Quinta Bies**. Het gepresenteerde werk is van:

Interieurarchitectuur Artez Zwolle

- **Martine Geurtzen**
- **Ina Wintels**
Product Design Artez Arnhem
- **Franciska Slaager**
- **Matilde Boelhouwer**
Graphic Design Artez Arnhem
- **Marjanne Kuipers**
Crossmedia Design AKI-Artez Enschede
- **Timo Rodel**
Industrial Design Universiteit Twente
- **Daphne Kamp**
Architectuur Artez Arnhem
- **Lieke Roerink**
- **Elsemiek Ebbers**

18 nov. **ACT-Forum-Café #6**
Geslaagd Ontwerp

In dezelfde ruimte waar de expositie 'Geslaagd Ontwerp # 17' gepresenteerd wordt vertellen vier van de ontwerpers waarvan werk te zien is, over hun ervaringen en ambities. **Symone de Bruin** modereert, **Regine Hilhorst** dicht en klarinettist **André Kerver** en bassist **Ruud Ouwehand** verzorgen de muziek.

- **Franciska Slaager** is in juli 2015 afgestudeerd als productdesigner. Zij schetst zichzelf als een 'dromer' met een rustig karakter. De focus van en op haar werk moet de stress van alledag verslaan. Haar afstudeerwerk heet niet voor niets 'rustjagers'. Franciska heeft stage gelopen bij Wieki Somers en heeft daar inspiratie opgedaan door Japanse tradities en de Japanse designtaal. Haar huidige collectie is het startpunt, en bij lange na geen gereed product.
- **Daphne Kamp** heeft industrieel ontwerp gestudeerd aan de UT. In opdracht van Mobach Keramiek heeft zij een keramische hocker ontworpen en laten produceren. Het gehele proces is op analytische wijze tot stand gekomen. Toch geeft ze aan dat ook 'gevoel' een rol speelt in de keuzes die ze heeft gemaakt.

- Vervolgens wordt de film 'Hengeloos' van **Tim Rodel**, afgestudeerd cross-media-designer, getoond. De film toont de verborgen potenties van de ogenschijnlijk saaie geboortestad van Tim.
- Tenslotte is het podium voor **Marjanne Kuiper**, grafisch ontwerper, afgestudeerd op het onderwerp 'wederopbouwarchitectuur 1945-1965'. Aan de hand van voorbeelden uit de Arnhemse wijk Presikhaaf neemt zij de bezoekers mee naar opbouw en afbraak van wat eens een voorbeeldwijk was. Marjanne heeft een objectenverzameling, afkomstig uit de gesloopte huizen, samengesteld. Daarnaast heeft zij bij wijze van symboliek een 'scheur' (= sloop)kalender samengesteld. Haar doel is om waarden uit het verleden niet verloren te laten gaan.

Franciska Slaager rustjagers

Vooruitblik 2016

Het jaar 2016 zal in het teken staan van een ultieme poging om de negatieve financiële resultaatontwikkeling van het recente verleden tot staan te brengen. De bureaubezetting zal worden aangepast, en er zal meer focus zijn voor projectmatige financiële ondersteuning door bedrijven en instellingen van de diverse programma-onderdelen. Het AcT-Forum-Café blijft gehandhaafd en zal in het teken staan van samenwerking met bedrijven en instellingen, zodat ook in commerciële zin deze café-avonden voor deze partijen interessant zijn.

Inhoudelijk zal de programmering 2016 gestoeld zijn op educatie en talentontwikkeling, o.a. door de MuseumJeugd Universiteit, door Archikidz, door senior- (meester)ontwerpers een podium te bieden en door voortzetting van de Geslaagd Ontwerp serie.

Het ontstaan en de ontwikkeling van vitale binnensteden in het algemeen en de binnensteden van Almelo en Hengelo in het bijzonder zal samen met Saxion Hogeschool nader onder de loep genomen worden. De ontwikkelingsrichting van beide binnensteden zal gespiegeld worden aan de gang van zaken in Nordhorn, een vergelijkbare binnenstad in het aanpalende euregionale, Duitse grensgebied.

Regionale waardecreatie door het verbeteren van de vitaliteit en aantrekkelijkheid van binnensteden geeft een belangrijke bijdrage aan de kerntaak van het Architectuurcentrum Twente, nl. de bevordering van bewustwording van ruimtelijke kwaliteit.

In de programmering van het architectuurcentrum zal ook in 2016 ruimte zijn voor interessante architectuurexcursies en voor aandacht voor het cultureel historische erfgoed.

In samenwerking met TCTubantia zal een publieksprijsvraag worden georganiseerd inzake de ruimtelijke kwaliteiten van zgn. zorglandschappen.

Zoveel als mogelijk zal bij de programma-organisatie samenwerking worden gezocht met gelijkgestemde organisaties

kunst in de openbare ruimte
Markt Hengelo

Subsidiënten en sponsoren

Het programma 2015 van het Architectuurcentrum Twente is tot stand gekomen door de belangeloze medewerking van een groot aantal vrijwilligers, met name uit de Programmaraad van het Architectuurcentrum, alsmede door de financiële bijdragen van:

Subsidiënten

- gemeente Enschede
- provincie Overijssel
- Stimuleringsfonds Creatieve Industrie

Sponsoren

- bct architecten, ingenieurs en adviseurs
- Bruins & Koopman architecten
- TendAm architecten
- Project DWG
- IAA architecten
- iDX architecten
- Jorissen Simonetti architecten
- architectenbureau Harry Kamphuis
- LKSvdD architecten
- MAS architectuur
- SchipperDouwes architectuur
- architectenbureau John Velthuis
- De Witte-Van der Heijden architecten
- WY architecten

- woningcorporatie Domijn
- de Woonplaats
- RK Woningstichting Ons Huis
- SJHT
- Welbions
- woningstichting Sint Joseph
- woningcorporatie Mijande
- stichting Wonen Wierden Enter

- Ten Hag makelaars
- Dura Vermeer Groep
- Nijhuis bouw
- Raab Karcher

Het Architectuurcentrum Twente is erkend als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Schenken en erfenissen aan het Architectuurcentrum zijn onbelast. Giften aan instellingen met ANBI-status zijn soms, al dan niet gedeeltelijk, aftrekbaar voor inkomensbelasting. Voor giften in de vorm van een lijfrente is een notariële akte vereist.

kunst in de openbare ruimte
Water Löp (Kristalbad)
tussen Henglo en Enschede
Waterschap Vechtstromen